

SATIE.

artikel in dit blad
er mij een brief,
et geheel niet met

ie voor den arbeid
r zijn besef is heel
t veel meer dan
t liefhebberij van

beschrijving van
derde Evangelisatie

werd centrum een
lagavond evangeli-
99 pCt. uit Gere-
bente, en de pre-
geluisterd wordt
andere amateur-
dan Gereformeer-
jaar en comite-
heid in heggan-
begrip ik niet...
als het in leders
en belijder is van

dat er heden nog
den arbeid der
eken. Ik zal niet
e overtuigen. Dan
an herhalen, wat
de pers, op con-

merkingen maken.
werd opgemerkt,
insten onder ons
ten hebben". Mis-
an dit blad. Laat

urlijke der Evan-
ant ge vinden in
e derde Congressen
e ooit de moeite
omende manna,
te volk, daar heb-

en vragen: heb
chriftuurlijke der
tja, die het Evan-
eid kennelijk ge-
en enkel woord
ge nists, nists
xoo), zoodat er
is tot 't licht —
wijs noemen uit
t geoorloofd is?
omt de inzender
r de beste Evan-
daar komt? Ge-
zen: „me dankt”

(twijfel). Ik laat
het woord en zeg
an een achtjarig
l door de honden

nderen genomen
n. Ik spreek van
nweken, van de
tsje en ik beken
dijn. De menschen
ekregen, en heb-
ur uit den hemel
slukkig door zou-
Ja, volgens mij
an Enclides, die
liden bestaat, dat
is dan een een-
t is, maar ik kan
te principes. Wat
noodig, waar ik
ink, op de aarde
harmonie nader
nog niet zijn. Ik
en leeuw en den
en. Ik wil er bij
al worden. Maar
in liden de toe-
t mij zeggen? Ik
voor elkaar ver-
n zouden deelen
vaders, in alle
ij onbegrijpelijk
en zal er toe ko-
zijn achtste jaar
als 't niet is op-
niet; ik begrijp
n, als alles zich
echt, Heer, want
lder zal worden.

Ik zoohang ge-
„Gij hebt recht
verklaar ik, dat
monie.
adelle kind, om-
artoe dient het
ongedaan ma-
En is er har-
lat er niet meer
heid niet waard

Lieve broeder, sedert wanneer is voor ons Gerefor-
meerden, wat iemand hunner denkt een bewijs?
Voor wat iemand denkt in zulke zaken heb ik na-
tuurlijk weinig respect, tenzij hij voor dat denken be-
wijzen bijbrengt uit de Schrift. Zou dat niet echt Gere-
formeerd zijn?

Verder schijnt de schrijver geen voldoende kennis
te hebben van wat door de Evangelisatie der Gerefor-
meerden wel wordt gedaan. Hij schrijft over dat ge-
bouwte in een Gereformeerd centrum. Ja, als het
zoo was; als juist dat centrum daarvoor werd ge-
zocht; en als dan de Evangelisatie niets anders deed
dan zulk een Bijbellezing houden — dan was er reden
voor een zachte opmerking. Maar ik behoeft menschen,
die van Evangelisatie iets afweten, niet te zeggen,
dat het zoo niet is; dat er heel wat andere arbeid
wordt verricht, echt in steeg en slop. Waarvan onze
broeder niets schijnt te weten; waarom hij dan ook
beter had gedaan met het niet te schrijven.

In mijn eigen omgeving is men nu b.v. bezig met
een poging, het Evangelie te brengen in een plaats, die
in heidensche duisternis voortleefte; waar bijna niemand
van het Evangelie iets meer afweet. Waar de vijand-
schap fel is; waar Satan klaarblijkelijk alles in het
werk stelt, om den arbeid te verhinderen. Zoudt ge
denken, broeder, dat uw beschrijving met die wer-
kelijkheid klopt?

Verder wordt nog de oude toon beluisterd, dat de
predikanten beter zouden doen door te gaan arbeiden
onder die van Gods Woord onder de eigen leden der
Kerk af gaan dwalen. Meer werken onder de eigen
leden; voor hun afdwalen is de schuld gedeeltelijk
bij de Kerk, in concreto bij de predikanten, die hun
tijd verspillen aan Evangelisatie.

Deze tegenstelling hebben we nu al uit den trouwe
gehoord. Terwijl men nog niet schijnt te begrijpen,
dat ze geheel en al scheef is getrokken. Is het nu
zoo, dat de predikanten al hun tijd geven aan Evan-
gelisatie, en daardoor geen tijd hebben om hun eigen
leden te beheren?

Misschien, dat iemand het meent. Maar dan geldt
weer, dat hij van de dingen niet op de hoogte is.
Onze Dienaren des Woords doen in den regel per-
soonlijk aan den arbeid niets of zeer weinig. Leiding
geven — anders niet. Als een Dienaar des Woords
eens niets deed aan de leden der eigen Kerk, of als
ze die niet genoeg beheren — dan had dat, dreef
verschijnsel met de Evangelisatie niets, in het geheel
niets, te maken.

En als ze wel hun eigen leden zoo getrouw mogelijk
verzorgen, dan is hun daardoor in het geheel niet de
gelegenheid benemen, om hun werk voor Evangelisatie
te doen.

Of ja, er werd immers gesproken over die Zondag-
avondsamenkomsten. Daarin bestond dan vooral vol-
gens den schrijver de Gereformeerde Evangelisatie.
Maar daarvoor geeft de betrokken predikant niet een
avond in de week, of een middag, waarin hij leden
der gemeente kon gaan beheren — maar zijn eigen
vrijen Zondagavond. En door het opofferen van dien
avond komen de leden der gemeente niets te kort.

Zoo nu en dan hoort men eens kritiek als in het
schrijven van den lezer, dien ik op het oog heb.
Hoevel niet veel en niet vaak.

is, betaald te worden met den prijs der tranen van het
kind. Ik wil niet zien, dat de moeder den beul omhelst.
Zij kan hem niet vergeven, zelfs al vergaf haar kind hem;
als zij niet kan vergeven, waar is de harmonie? En ik wil
de harmonie niet, uit liefde voor de menschen. Ik behoud
liever mijn ongewroken liden en mijn verontwaardiging,
zelfs al had ik ongelijk. Het entreebiljet voor de harmonie
is te duur; ik geef het mijne terug. En als ik eerlijk wil
zijn, moet ik het zoo gauw mogelijk teruggeven. Ik weiger
God niet, ik geef hem alleen eerbiedig zijn blijf terug.”

„Dat is opstand tegen God”, zeide Aliocha met zachte
sten en neergeslagen oogen.
„Opstand? Ik duld zulk een woord niet in jouw mond”,
zeide Iwan op snijdenden toon. „In opstandigheid kan
men niet leven, en ik wil leven. Maar opstandig mij: als
ij het was, die het gedachteken van het eindelijke geluk
opbouwde, zou je dan de noodzakelijkheid voelen, dat die
kleine wezentjes er voor leden? zou jij er in toestemmen,
te bouwen op tranen?”

„Neen, ik zou er niet in toestemmen.”
„Kun je het denkbeeld verdragen, dat de menschen,
voor wie je zoudt bouwen, hun geluk zouden verkrijgen
tot den prijs van dat martelaarschap?”

„Neen broeder, ik kan het niet verdragen”, viel Aliocha
plotseling in met schitterende oogen, „maar er bestaat
een Wezen, dat alles kan vergeven, omdat hij zelf zijn
onschuldig bloed heeft gegeven voor alles en voor allen.
Je hebt hem vergeten en op hem rust het gebouw, en tot
hem zal geroepen worden: „Gij hebt recht, Heer!”

„Neen, ik had hem niet vergeten, en ik verwonderde
mij er al over, dat je hem niet ten tooneele bracht, volgens
de gewoonte van menschen als jij, in zulke discussies. ...
Aliocha?”

En ten bewijze, dat hij heusch den Christus niet ver-
geten had, gaat Iwan dan zijn „gedicht” opzeggen, ge-
titled „De Groot-Inquisiteur”.¹⁾

Deze legende speelt in de 16de eeuw. Christus komt
Ziek voor een oogenblik nog weer op de aarde vertoonen,
en wel in Sevilla, na een afschuwelijke ketterverbranding,
dank zij de Inquisitie. Als Jezus komt, zonder eenig ge-
rucht, herkennen allen Hem. De menschen verzamelen
zieh rondom Hem, Hij verricht weer wonderen: doet een
zevenjarig meisje uit haar doodkist opstaan. Juist op dat
oogenblik komt de Groot-Inquisiteur voorbij; „het is een
grusaaard van negenig jaar, van hooge, rechte gestalte
met mager gelaat en diepe, fonkelende oogen; hij draagt
een oude, grove monnikspij. Hij heeft alles gezien en zijn
gezicht wordt somber. Hij fronsz zijne dichte wenkbrau-
wen, en beveelt met een fingerwijzing aan de wachtli-

Ik acht het niet erg, als er op den arbeid kritiek
wordt uitgebracht. Natuurlijk niet. Alle menschenwerk
is feilbaar en kan door opbouwende kritiek alleen maar
winnen.

Als die kritiek maar niet uit de hoogte is. Voor zulk
een kritiek haalt men de schouders op. En heel vaak
is die kritiek geboden uit volslagen onkunde met den
arbeid en met wat van Gereformeerde zijde reeds vaak
is gezegd.

Zulke broeders en zusters zou ik willen ruden: och,
staak nu voorloopig uw kritiseren eens en ga eens
ernstig bestudeeren, wat door onze voormannen is ge-
zegd. Ge kunt het b.v. vinden in rapporten van Synoden
en Handelingen van de beide Evangelisatiecongressen.

En wanneer een criticus dat alles heeft doorgelezen,
dan acht ik het mogelijk en waarschijnlijk, dat hij van
inzicht is veranderd en van harte steunen gaat den
gezegden arbeid, die ook door en vanwege de Gere-
formeerde Kerken wordt gedaan.

Laat men maar kritiseren en zijn opmerkingen ma-
ken. Als maar voorop staat, dat men daarbij de lijnen
zuiver trekt. Recht, naar Gods Woord. En, tweede
onafwijshare voorwaarde, dat men eerst eens kennis
gaat nemen van wat al zoo geschreven is; opdat men
als ter sake kundigen recht van spreken heeft.

C. B.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Persstemmen.

Leertucht in Zuid-Afrika.

Prof. J. A. du Plessis spreekt in „Die Kerkblad” er
zijn bijdschap over uit, dat door het besluit van de
Kaapsche Synode de banden tusschen de Ned. Ger. Kerk
en de Geref. Kerken in Zuid-Afrika nauwer zijn aan-
gehaald.

Immiddels hoopt hij, dat de zusterkerk zich niet zal
vergeen met alleen Prof. J. du Plessis onder behan-
deling te nemen. Hij verwijst daarvoor naar wat Assen
deed.

Dit was verblydend om in die meerderheidsrapport
op te merk hoe die Gereformeerde waarhede en die ou-
en nuwe verdedigers daarvan, soos Kalvyn, Kuyper en
Bavinck, die deurslag gegee het.

Daar is geen twyfel daaraan dat hierdie handhawing
van die Gereformeerde dogma die Ned. Geref. Kerk
nouer aan ons verenig het.

Ons mag dieselfde verklaar van die Ned. Geref. Kerk
in die O.V.S. op grond van die besluite van sy Sinode
nog onlangs oor dieselfde saak.

Oor hierdie beginsel-toenadering verby ek my. Die
volgende vraag is hoe hierdie dogmatiese uitsprake
kerkregtelik sal toegepas word.

Ons het die oog op predikante en onderlinge wat
blykens hulle beswaarskrif en hulle nitgesproke gevoe-
lens op die Sinode hulle nie onderwerp aan die Sinode-
besluite nie.

Op die Sinode van Assen van die Gereformeerde
Kerke van Nederland is aan die Klassiese opdrag ge-
gee dat alle ampdragers die dogmatiese beslissinge
van die Sinode in die saak Geelkerken moes aanvaar
(hulle moes „konfirmeer”) en die wat geweier het moes
kerkregtelik behandel word.

„n Dergelike besluit is nie deur die Kaapstadse
Sinode geneem nie.

Hem te grijpen. En het overwicht van den man is zoo
groot, dat de menigte uiteenwijkt voor de soldaten, die
Hem gevangen nemen, en Hem medevoeren.”

„Nachts komt de Inquisiteur, alleen, in Zijn eel, ziet
Hem lang aan en vraagt: „Zijt Gij het? Gij?” Hij krijgt
geen antwoord en waarschuwt Jezus dan hun rust niet te
komen verstoren, anders zal hij Hem morgen als de
slechtste der ketters laten verbranden. Dat is de grond-
trek van de R.-K. Kerk: de menschen hebben hun vrij-
heid geleegd aan de voeten van de priesterschap en gevoe-
len zich daarbij heel wel.”²⁾

Jezus heeft Zijn Kerk toch zelf de macht gegeven, niet-
waar, om te binden en te ontbinden, nu moet Hij de kerk
niet in den weg gaan staan.

De Inquisiteur vindt zichzelf barmhartiger, dan Chris-
tus, hij heeft de menschen lief, zooals ze zijn, Christus,
zoo, als ze zijn moeten, Hij wil ze volmaakt hebben. Neen,
Jezus had destijds moeten erkennen, dat de drie z.g. „ver-
zoekingen” in de woestijn, de grootste waarheid bevatten,
die men n zeggen kon. Hij had „Ja” moeten zeggen daar-
op: „Gij hebt het enig vaandel weggestooten, dat alle
menschen onder uwe wet had kunnen tezamen brengen:
het vaandel van het aardse brood: en gij hebt het ver-
stooten in naam van het hemelsche brood.”

Er zijn maar drie dingen, waardoor de zwakke men-
schen beheerscht kunnen worden en die hun geluk ver-
schaffen kunnen: het wonder, het mysterie en het gezag.
„Gij hebt die verworpen, wij hebben uw leer verbeterd, en
haar grondvest op het wonder, op het mysterie en op
het gezag. En de menschen zijn opnieuw gelukkig, omdat
ze opnieuw geleid worden als een kudde, en die afschu-
welijke gave der vrijheid van hen is weggenomen, de vrij-
heid, die hun zooveel liden heeft gebracht.”

Dan spreekt de Inquisiteur het mysterie uit van de
R.-K. Kerk: zij heeft van den Satan aangenomen, wat
Jezus eens weigerde. „Wij hebben van hem Rome ont-
vangen en het zwaard van Caesar, en wij kunnen ons-
zelfen uitroepen tot koningen der aarde.”

Hun geheim is, dat zij gelooven, dat er niets is; hun
kracht, dat zij de menschen doen gelooven, dat ze met hun
zonden tot hen kunnen komen, ter verzoening, zoodat ze
gelukkig kunnen leven, de miljoenen en miljoenen, met
de hoop op een eeuwig loon. Wie zou er nu meer geluk-
kig maken, Jezus of zij?

Daarbij blijft het dan: Gij hebt onze rust gestoord, mor-
gen verbrand ik u.

Ontstellend geheim van dezen ketterjager: uit liefde tot
de menschen, gelooft hij niet, kan en wil hij niet gelooven
in God.

Die Sinode het wel aan die Ring van Stellenbosch
opgedra om weer die saak van Prof. du Plessis in be-
handeling te neem en uitgespreek dat daar genoeg-
same gronde is om 'n „akte van beskuldiging” teen die
Professor in te dien en ook besluit om weer te vergader
as die Kuratore nie tevrede gestel word nie. Ons zal die
behandeling van hierdie saak nie vooruit loop nie.

Maar is die saak met die beslissing oor Prof. du
Plessis afgedaan?

Dit is nie op ons weg om 'n gedragslyn vir 'n ander
Kerk voor te skrywe nie.

Leeraiwerheid egter eis ook leertug. As die een nie
die ander volg nie dan word dogmatiese beslissinge van
'n Sinode 'n dooie letter.

Prof. J. du Plessis verzet zich bij voorbaat.

De hoop, dat prof. J. du Plessis zijn afwijkende gevoe-
lens herroepen zal is vrijwel ijdel.

Hij schijnt zelfs de wettigheid van de Synodale beslui-
ten te willen betwisten.

Het gewone verschijnsel.

Zijn naamgenoot schouwt als volgt „Het Zoeklicht”
(orgaan van prof. J. du Plessis):

Prof. du Plessis skrywe in die jongste „Het Zoek-
licht” oor die onlangse Sinode as volg: „Het was de
Synode kennelijk niet te doen, aanhangige leerstukken
bedoord te overwegen en voorzichtig te formuleren,
doch alleen met het oog op de „beroering” in de Kerk,
ze zo te formuleren, dat het eenvoudige maar vrome
gemoed met zulke formulering genoeg kon nemen,
en van de Synodale vergadering kon verklaren: „Hul
het daarom mooi vir ons ou geloof en ons ou Bybel op-
gekom!”

Tegen de formulering die het de Synode belijfd heeft
te aanvaarden, werd door een invloedryke minderheid,
bestaande uit vele van de ervarenste en kundigste pre-
dikanten van de Kaapse Kerk, sterke tegenstand ge-
boden. Dit feit alleen is genoeg om de aangenomene
formulering te kondemneren. Immers op zulk een be-
langrijke kwestie als de omachrijving van haar leer
moet er bij iedere Kerk eenstemmigheid bestaan.”

Die Professor se dan verder dat die besluite deur die
hulp van onderlinge onbedrewe in die teologie deug-
gedryf is en die vraag is of die besluite nie ultra
vires (onwettig) is nie.

Die Sinode het volgens die Ordonnansie nie die reg
daartoe nie. Die Professor ondersteun verder die pro-
tes van die sestig lede, „en dit waardige protest zal in
de notulen staan om tot in lengte van dagen te waar-
schuwen tegen haastige en onbedachtzame resoluties”

In dieselfde „Zoeklicht” verskyn 'n samespraak van
ses persone onder die hoof „n Hedendaagse Sokrates
in ons Porseleinkas” onder die naam van Nico Hof-
meyr, B.A. in verband met die „beroering onder
Israel”

Voorman is 'n ortodokse broeder wat dit in die
argumentasie moet afle teen 'n jong dokter, 'n jong
Dokter wat haar B.A. gedoen het. Natuurlik is Voer-
man 'n tiepe van die ou soort wat nog vashou aan die
Bybel maar wat belaglik daaruit kom. Sulke onsin as
wat in die stuk voorkom is bereken om water op die
meul te gooi van die sogenaamde „eerlike intellektuele
twyfelaars”, pragtige? tiepes van waarheidsoekers wat
met die waarheid gebreek het.

Uit alles blyk dat die slim mense hulle nie gaan
neerle by die uitsprake van hulle Sinode nie.

Hulle weet beter, hierdie redders van die jeug.

Laat die jongmense nou maar hierdie samespraak
van Nico Hofmeyr „ten tonele” opvoer!

Het einde is zoo: „De inquisiteur zwijgt, wachtend op
een antwoord van den gevangene. De stilte is hem on-
dragelijk. Terwijl hij sprak, heeft de ander hem zonder
ophouden in de oogen gezien, met zachten, doordringen-
den blik, en klaarblijkelijk met het voornemen niet te ant-
woorden. De grijsaard zou wenschen, dat hij iets ant-
woordde, al ware 't iets bitters of afschuwelijks. Plotse-
ling gaat de gevangene stil naar hem toe, en kust hem
zacht op de negentigjarige lippen. Dit is heel zijn ant-
woord. De oude man siddert. Zijne lippen beven in ont-
roering: hij gaat naar de deur, doet die open en zegt:
„Ga heen en keer niet terug. Nimmermeer. „En de ge-
vangene gaat heen door de duistere stad”.

Er zijn er, die, bij de weergave van deze legende, het
hierbij laten, maar er is nog een zeer korte, maar aller-
belangrijkste „toepassing” aan toegevoegd, in deze wor-
den: „En de grijsaard?”

De kus brandt hem op 't hart, maar hij blijft getrouw
aan zijn idee.”

„En jij met hem”, riep Aliocha droef uit.”

Wie heeft gelijk: Christus of de Groot-Inquisiteur?

Wie bij den laatste terecht komt, eindigt in het meest-
trotsche ongelooft, dat denkbaar is, in een absolut-
jezuïtisme, in den meest-wrang zin van dat woord.
Wie het niet weet, gaat onder in den twijfel, die een
mensch tenslotte niet dragen kan, bij dien mensch wordt
het einde: wanhoop en waanzin (waarheen de laatste
woorden van dit boek heenwijzen: „Iwan was nog steeds
krankzinnig”).

En, wie het zoekt bij Christus, ik bedoel den door
Dostojewski, in dit verhaal, aan zichzelf voorgehouden
Christus, den Zwijzame, die den Groot-Inquisiteur kust?
Voor we daarop een antwoord geven, vervollledigen wij
de trekken van dit Jezus-beeld nog nader.

¹⁾ Zie Leipoldt, a.w. pg. 349/50.

²⁾ Uit het Russisch, door S. van Praag, in twee deelen,
Amsterdam, Van Holkema & Warendorf. Zie deel I, pg. 298.

³⁾ Uit het Fransch vertaald, door Anna van Gogh Kaulbach,
in twee deelen. Van Holkema & Warendorf, Amsterdam.

⁴⁾ Zie diens artikel: „Christus en de Groot-Inquisiteur bij
Dostojewski”, in Elfheto, Orgaan der N. C. S. V., 75ste Jaar-
gang, No 6, Maart '21. (m.n. pg. 164).

⁵⁾ A.w., Dl I, pg. 201/3.

⁶⁾ Soortgelijke teekening van het Rooms-Katholicisme als
geen Christendom meer en een Christus verkondigend. Die
voor de derde verzoeking van den duivel berijkt, kunt ge
vinden in „Booze Geesten”, Dl I, pg. 294.

⁷⁾ A.w., Dl I, pg. 204/21.

Leertucht in de Gereformeerde Kerk van Amerika.

„The Christian Journal” meldt, dat Ds A. H. Waalkes om zijn baptistische dwaling uit zijn ambt in de Gereformeerde Kerk van Amerika (vroeger Nederlandsch Geref. Kerk of Dutch Reformed Church genoemd) is ontzet.

Opnieuw een bewijs voor wat wij meermalen hebben beweerd, dat de Gereformeerde Kerk in Amerika niet mag worden vergeleken met de Ned. Herv. Kerk hier te lande.

Zulk een afzetting is in de Ned. Herv. Kerk eenvoudig ondenkbaar.

De vraag is: zal Ds Waalkes de eenige blijven?

Er zijn er, die, ofschoon zij misschien zijn afwijking inzake den doop niet deelen, zich formeel aan zijn zijde scharen, en in andere opzichten de kerk willen drijven in een richting, waarheen zij niet gaan wil.

Pre.

Dit is de afkorting van Premillennialisme.

Naar wij uit de „Missionary Monthly” vernemen, heeft de daareven genoemde Ds Waalkes met Dr M. R. de Haan een nieuw maandblad opgericht, „Grace and Glory” (Genade en Eere), waarvan Ds J. E. Bennink hoofdredacteur is en dat sterke premillennialistische tendenzen heeft.

Onder het Pre verstaat men de leer van het duizendjarig rijk, vooral in den vorm, waarin het door den „Bijbel” van Dr Scofield wordt gebracht. Het heeft zich ontwikkeld tot een theologisch systeem, dat o.a. de stelling huldigt, dat Christus niet is de Koning der Kerk en ook, dat er een wezenlijk onderscheid bestaat tusschen de Kerk van het Nieuwe Testament als lichaam van Christus en Israël.

„Missionary Monthly” herinnert deze predikanten aan hun plicht om hun leer op grond van het onderteekeningformulier aan het oordeel der kerk te onderwerpen en niet in een blad openlijk tegen de kerk te ageeren.

Achter dat alles heeft men natuurlijk te zoeken een afwijking op, zoo niet een loslaten van de leer des verbonds.

Dr W. Burggraaf, verleden jaar aan onze Vrije Universiteit gepromoveerd, komt krachtig voor de Gereformeerde waarheid op.

Hij typeert deze beweging als „modern Montanisme”.

Gereformeerden in Oostenrijk.

Volgens „Die Christliche Welt” zijn er in Oostenrijk 12.988 Gereformeerden, waarvan 9133 in Weenen.

Of hiermee behelende leden zijn bedoeld, staat er niet bij.

Maar al is dat zoo, dan is hun getal nog uiterst gering.

En hoevelen daarvan zijn in waarheid de Gereformeerde beïjdenis trouw gebleven?

Er moet echter een kleine kern zijn, waarvan we echter te weinig weten.

HEPP.

PERSCHOUW.

Ds J. L. Jaspers over anonymiteit.

Een lezer zendt mij bijgaand citaat uit „Geref. Kb. voor Zutphen” (9 Mei 1919):

ANONIEME BRIEVEN.

Een broeder, die mij onbekend is, doch met wien ik het volkomen eens ben, heeft inzake een o.l. ongeoorloofden feestavond, met anonieme brieven gewerkt.

Niet alzo, mijn broeder. Ongeteekende brieven schrijven is laf.

Als Uw conscientie u dringt om te spreken en als ge opkomt voor de eer van uw Koning, durft ge dan uw medebroeders niet in de oogen te zien?

De Schrift zegt: Elke rechtvaardige (d.i. ook ieder, die een rechtvaardige zaak bepleit) is moedig als een jonge leeuw.

Niet laf dus, maar moedig.

Christus zegt: Zalig zijt ge als de menschen u vervolgen om Mijns naams wil.

Gods profeten zijn nooit allemansvrienden geweest! En daarbij waren ze kloekmoedig.

Ons ten voorbeeld.

Tot zoover het citaat. Het is van ds J. L. Jaspers, toen te Doesburg, van den ds.-Jaspers-van-1919.

Het is leerzaam, behalve voor den ds.-Jaspers-van-1920, ook voor enkele zijner volgelingen, om dit euphemisme nu eens te bezigen.

Ook is het leerzaam als onderdeel van de door ds Jaspers in 1919 gegeven „Nootjes over het „Christelijk” Tooneel”. Want de aanhalingsteekens zijn van ds J. L. Jaspers-van-1919, en het „christelijk” tooneel wordt ter sprake gebracht door zijn vriend en medewerker, dr J. G. Geelkerken-van-1929.

Een fantoom.

„De Wekker” schrijft:

Als men tegenwoordig „De Reformatie” leest en de bestrijding van Prof. Hepp tegenover Dr v. d. Vaart Smit, dan blijkt wel, dat de leer der veronderstelde wedergeboorte in 1905 nog niet is geëindigd geleerd te worden, zij het meer bedekt.

Natuurlijk wordt weer verzuimd, te zeggen, wat dan precies de ketterij is. En wordt van Calvijn geen nota genomen. Een fantoom is al genoeg.

Zich conformeren in de taal.

Het „apologetisch element in de bediening des Woords” is wel een gemakkelijk onderwerp voor een rede. Maar als men van den auteur dezer rede, die te Apeldoorn onlangs aanving te doceren, leest, dan vraagt men zich af, hoe hij den man-van-buiten toch wel bereiken zal in de proók, als zelfs het gedrukte stuk zóó weinig hem zoekt in de taal die hij verstaan kan. „De Wekker” geeft volgende proeve van den stijl der te wachten apologetische proekredenen:

In den weg van ons een walg aan onszelf te schenken, zoo vernamen we de vorige maal, komt de Heere den persoon, het werk en de bediening van den Middelaar te verheerlijken.

O wat wordt die Middelaar dan als gepaast en geschikt gezien; wat wordt Hij begeerlijk en dierbaar geacht.

Maar eer kunnen ze met hunne hand de maanschiif aan den hemel grijpen, dan dat zij zich in staat zouden bevinden, om dien Middelaar in de armen te krijgen, als de Heere zelf Hem niet uithrent en toepast.

Dan gaat het niet als in 't Paradijs met de bekleeding met de beestenvellen: de Heere beschikt die nieuwe bekleeding, die rokken en beestenvellen, en doet ze hen aan ook. De uitvoering van dat genadeverbond is alzoo óók een eigene daad Gods. Maar wat is dat dan ook een driewerf zalige ervaring. O, als de Heere dien gevallen mensch daar arresteert, hem ontdekt en vonnist; en als Hij dan in stee van dien doemeling in de hel te werpen, een Borg nitbrengt, en dien Borg toepast ook. O, 't gezicht reeds op zulk een Borg doet bij tijden al opspringen van vreugde; wat is het dan niet een onbewoondelijke zaligheidsbeleving, als de Heere dien Borg en Middelaar zóó toepast uit genade, dat wij in de armen des geloofs Hem leeren ontvangen en aannemen.

„In den weg”, — dat is oud-hebreuwsch, ontleend aan de Statenvertaling „Van ons te schenken”, — dat is oud-latijn, uit vertaalde oude schrijvers, „Komen te” — dat is oud-nederlandsch. En zoo is er meer ouds; en toch wil het maar niet klassiek wezen.

Het is dan ook „zich conformeren” in de taal; conformeren aan een fragment des nederlandschen volks. Maar ik lees liever den vroegeren apologet Wissé, toen hij nog aan anderen dacht, die ook wel eens wat van het christendom hooren willen.

Dit is me veel te „bewoondelijk”-t.

De eschatologische Christusbeschouwing.

In aansluiting aan wat ik reeds herhaaldelijk uit „De Stroom” citeerde over het „Jesusbeeld” geef ik hier nog een ander artikel van dr C. E. Hooykaas:

In den tijd waarin de meesten van ons opgevoed en volwassen geworden zijn, was met een eschatologische Christusbeschouwing en een dergelijk begrip van het N. T. niets te beginnen, en vandaar dat, bepaaldelijk in den kring van hen, die vertrouwend stonden tegenover de moderne cultuur, onwillekeurig al deze motieven omgezet en anders verklaard werden. Het begrip van het Koninkrijk Gods werd evolutionistisch opgevat, de beschouwing van den mensch in de evangelien werd optimistisch, en de voorstelling van Jezus zelf werd die van een idealistischen prediker, die tamelijk goed op een modernen kansel paste. Het groote manco, waarvan wij ons nu wel allerwege bewust worden, is 't gemis aan inzicht van de Distantie, den afstand tusschen de creatuur en het heilige.

Met deze enkele woorden roep ik een menigte van getuigenissen, een reeks van levensverschijnselen op, die zich in de laatste kwarteeuw — vooral in ons land, in Duitschland en in Duitsch-Zwitserland — met hartstocht en met klemmenden nadruk hebben doen hooren en gelden. Ik kan hierop in dit korte bestek niet ingaan. Want ik moet bepaaldelijk er nu op wijzen, hoe in de laatste tien jaren al wat er verspreid hier en daar telkens weer getuigd is, in ééne bedding samenvloeit en zich aan ons opdoet als een nieuwe theologie, waarvan juist dit het albeheerschende is, dat wij niet in het goddelijke dat kenbaar is in onze samenleving en in 't enkele menschenhart, maar in God-zelf, absoluut, onkenbaar door de rede en alleen aan 't deemoedig hart door Zijn genade openbaar, ons vertrouwen zullen stellen. De heilige God als de gansche A n d e r e tegenover de wereld, die in het boeze ligt, die verwerpelijk is, ja naar wier ondergang men misschien zelfs wel mag verlangen, als de voorwaarde voor den opgang Gods.

Juist omdat het mijn taak is, hier meer te refereeren wat anderen hebben geleerd dan eigen meening op den voorgrond te plaatsen, wil ik bij voorkeur uit deze nieuwe theologie naar voren brengen wat onze groep het naaste staat. En dan is het aangewezen hier den naam van onzen Roessingh te noemen.¹⁾ Als een heerlijk woord uit zijn nalatenschap bewaar ik de uitspraak, die hij in een klein zinnetje geeft, nadat hij in den breede en met overwegende sympathie de nieuwe kritiek op onze cultuursidealen en op het humanisme der 19e eeuw heeft weergegeven; daarop zegt hij eenvoudig: wij kunnen deze felle kritiek, deze totale afwijking niet zoo zonder meer overnemen. „Erasmus” — zij weet de groote Humanist — „is onze voorvader en, of wij willen of niet, wij kunnen hem niet uithrent.”²⁾

Dit nu vooropgesteld zijnde, treft ons wellicht de scherpe kritiek op de beschouwing van den mensch, die tegenstelling tusschen mensch en opperwezen, en de nieuwe vorm van heilsoverwachting bij Roessingh des te beter. Het liberalisme der 19e eeuw is al te zeer „kultuurel” geweest, d.i. te zeer overtuigd van de zaligheid die de geestelijke en zedelijke beschaving der ontwikkelde menscheit brengen zou. De mensch,

¹⁾ Dit heeft óók het praktische voordeel, dat de uiteenzettingen, waarvan ik de strekking hier beknopt weergeef, binnen ieders bereik liggen door Hoering's monumentale uitgave van Roessingh's „Verzamelde Werken”, in 4 dln. Ik heb in deze werken weer ruimschoots gelegenheid gehad, om me dankbaar te gevoelen voor de bezorging van dit werk. In het volgende wordt een en ander aangehaald uit de volgende opstellen: (Uit dl II.) De uitgangspunten eener Christologie op den grondslag der kritische theologie; Het Humanistisch en het eschatologisch element in het Modernisme; Emil Brunner; Het irrationeel karakter der geloofsverzekering; (uit dl IV.) Een moderne apocalypse; Eschatologie. Het eerstgenoemde opstel is voor ons doel het belangrijkste. Pijnlijk, bij de gedachte aan Roessingh's vroeger doel, is het ons den schrijver te moeten torven, dat het nog slechts „prolegomena”, inleidende beschouwingen, behelst.

²⁾ Roessingh, „Verzamelde Werken”, II, blz. 371.

met zijn ingeschapen gevoel voor goedheid, waarheid en schoonheid, werd hij kans vergoddelijkt. Langs den weg der geleidelijke ontwikkeling — evolutie is het geestelijk modewoord der 19e eeuw — zou de mensch zijn niteindelijk Doel bereiken, en het Koninkrijk Gods was de oude naam en aanduiding voor dit nieuwe ideaal der ontwikkeling. Wordt de mensch zoo in zekeren zin vergoddelijkt, bij velen werd het Godsbeeld daarentegen, onbedoeld natuurlijk, van zijn luister ontgaan; men sprak (en spreekt) zooveel lichter van „het goddelijke” dan van God. En dat niet alleen uit een zeer juist gevoelden schroom, maar ook uit onbedachtzaamheid en vlakheid des geestes. Alles werd betrekkelijk ook God. Voor Zijne erkende openbaring werd Hij zelf de immer verborgen Bron der openbaring, min of meer vergeten; in 't besef van velen werd God bijna gelijk aan „het ware, goede en schoone”. Zoo werd de theologie tot godsdienstwetenschap herleid en de godsdienst zelf alleen van zijn menscheleke zijde, als onze bewustwording van het hoogere, en niet als Openbaring beschouwd.

Met de ontdekking van het Heilige, de niet nader aanduidbare Verhevenheid van de Oppermacht, gaat thans echter voor den modernen mensch gepaard het besef van eigen menscheleke onwaardigheid. Deze onwaardigheid zowel persoonlijk als collectief te begripen. Persoonlijk: wat wordt er van ons idealisme en ons geloof in den zedelijken vooruitgang, wanneer wij met scherpe zelfkennis ons menscheleke leven beoordeelen? Zijn wij op ons zestigste betere menschen dan op ons veertigste, op ons veertigste beter dan als wij twintig zijn? Collectief: hoe openbaart zich het leven in gemeenschap in onze groote steden, die monsterachtige uitingen der cultuur, en hoe heeft zich onze beschaving — niet toevallig — geopenbaard in den grooten Oorlog? Is de mensch nog te beschouwen als kind-van-God, dan is dat toch zeker een paradox en niet een vanzelfsprekend iets, niet „een vlotte stelling”, maar een wonder, ondanks onze natuurlijke verdorvenheid. En als wij in deze wereld gelooven als een wereld-van-God, dan is dat niet om haar voortreffelijke werken van kunst en techniek, maar ondanks de verwerpelijkheid van al haar voortbrengselen voor het eeuwige oordeel. Deze wereld is eigenlijk, zooals het Romeinsche Babel uit het laatste bijbelboek, geheel verwerpelijk voor Gods oog en tot den ondergang gedoemd. En er zal op aarde een weeklacht, maar in den hemel gezubel zijn over haar val.

Het is duidelijk, dat bij de eenzijdigheid, de onvermijdelijke eenzijdigheid, van deze beschouwing van mensch en menscheit, ik en wereld, de baan vrij komt voor Eschatologie. Wanneer men zoo sterk dualistisch voelt, zoo overwegend het oog heeft voor de felle tegenstelling tusschen den heiligen God en Zijn wil en daartegenover de onheilige wereld en ons verkankelijke zelf, dan moet men ten beste de harmonie om zoo te zeggen van den Hemel afbilden en verwachten. „Godsgeloof kan niet blijven bij een uiteindelijke dualiteit, bij een onbeantwoorde vraag aan het slot; er moet een oplossing zijn. Wie scherp de tegenstelling van wereld en Godrijk erkent, zal juist daarom eschatoloog worden en gelooven: er is nog iets anders dat komen moet.”³⁾

Deze Eschatologie zal verschillend van gedaante zijn. Persoonlijk reikt de sterveling in de banden van het aardse leven naar de verlossing van het eeuwige hiernamaals; universeel gelooven wij in 't eeuwige, dat — naar Roessingh's sprekende uitdrukking — „inhreest in den tijd”; kosmisch vragen wij naar de komst van het Koninkrijk van God en de verwerkelijking van Gods gedachte in de wereld. Ik onderscheid deze drie vormen van alle Eschatologie, zooals ik in het begin ook gedaan heb, al mengt zich in de werkelijkheid onze gevoelens en gedachten de eene vorm onvermijdelijk door de andere.

Het boeiendst en betooverendst, maar ook het moeilijkst en vreeselijkst, is de kosmische vraag, de onstelbare vraag naar de komst van het Koninkrijk Gods, de verwerkelijking van Gods gedachte in de wereld. In mijn preeken over de Openbaring van Johannes heb ik al bekend⁴⁾ dat deze vraag mij van mijn jongensjaren af heeft bezig gehouden en nog niet met rust laat. Ik zeg niet dat ik er iets meer van weet dan toen ik twaalf was, maar ik kan het nu zeggen. Het doet mij een smartelijke vreugde te bevinden dat Roessingh er even weinig van weet.⁵⁾ Met hem zeg ik in de Oud-Christelijke, evangelisch-apocalyptische voorstellingen van den laatsten dag, het Oordeel, het Duizendjarig rijk en het nieuwe Jeruzalem, kunnen wij ons niet vinden. Maar als hij zich — als door een vlucht — terugtrekt in het universele nuttich van Gods Oordeel in de wereld al-tijdig en van Gods Koninkrijk, dat geestelijk reeds aanwezig is, blijf ik toch gebonden ook aan kosmische verwachtingen, en geloof aan een Openbaring van God in den tijd en een opheffing van al onze betrekkelikheden; ik geloof niet dat het doel van onze wereld is om van cultuur op cultuur te wendelen zonder eigenlijke bestemming, maar dat — zooals voortdurend de eeuwigheid inbreekt op den tijd, er zoo ook een Inbraak van God op deze wereld zijn kan, een Dwang Gods, een Dag des Heeren. Maar hier geldt zeker het evangelie-woord: „waakt dan, want niemand kent daarvan den dag noch het uur”. En zeker mogen wij zeggen dat als „dat rijk des geestes” zal komen, dat dan alles ophoudt zoogoed als alles dan eerst begint. Het menscheleke is ten einde omdat God daar is. Maar het is bijkans zonde om van deze dingen, die wij zelfs niet vermoeden kunnen, te spreken. Dit is echter voor mij Eschatologie.⁶⁾

Dit artikel lijkt mij van bijzondere waarde voor de kennis van de religieuze strooming onder de vrijzinnigen

³⁾ Roessingh, „Verzamelde Werken”, dl IV, blz. 519.

⁴⁾ Zie mijn „Leven preeken over de Openbaring van Johannes”. De vijfde tot de zevende preek zijn vooral eschatologisch van karakter; de zevende is geheel gewijd aan de vraag naar de verwerkelijking van het Koninkrijk Gods.

⁵⁾ Daar ik op deze dingen hier onmogelijk breed kan ingaan, wil ik slechts hier, in den voet aan, dat een kosmische eschatologie, die niet godsdienstig is, ten eenenmale te verwerpen moet zijn. Zie Roessingh over „Eschatologie zonder eeuwige heid”, IV, blz. 515.

van dezen tijd ger hier door Barth, etc., openliggend Calvijn.

Zeg mij, w wat voor ee

Er zijn me

een opponen

leggen van t

pouwen, hui

ijd, putten,

zef niet wa

der Knipsel

beeld van

die naar Sal

laatsgenoem

kenen parel

misschien n

Wie daarv

rumme niet b

culling der l

mede de ledi

aanslechts

geop tot au

het militair

zelve uit de

goddeloos

zulke woord

is, d.w.z. all

beraalt; om

dels is, te

mees alleen.

rechtskwe

Een getal is

„Woord en

lijven te spo

Ik zeg; zoo

waarin gien

dige mensche

strijdigheid

men wil ver

het terrein

dige mensche

oplossing.

Ter zake,

hebben ook

gemerkt Obl

knipselieden

over des zel

maar in 't ge

stels in de

de verfoelij

wil ik enkel

I. C. Rollm

ter bedachts

Menien, het

in „Driberg

Wat dur

„De S.

zetten.

De hore

Niet zoo

vindt.

„De m

op den t

Om dat

staven ha

staanders

Hij dur

getuige o

Nu, ong

hij al niet

Prof. O.

Sch. onst

Laat me

knas „vrij

„Indien

hij zijn l

min ten t

formeerde

ook al v

Wie van

daarmede

Moet nu

dienen, o

van de st

Zoo men

ten tegen v

van dr J. G

in het alge

land) en

kan, wil ik

gaan sparen

si zou ik o

Overigens

lets te hoore

Aasserperic

(b.v. ds Jasp

wel te vers

Heigem v

naars van d

wat dunkt

En wat dunt